

Eda DEMİR TOSUNOĞLU

Öğr. Gör., İnönü Üniversitesi, edademirtosunoglu@gmail.com, Malatya-Türkiye

ORCID: 0000-0002-1895-9119

SELÇUKLU DÖNEMİ İNSAN FİGÜRLÜ ÇİNİ TASVİRLERE YANSIYAN ERKEK BAŞLIKLARI

Özet

Süslenmenin bir parçası olan başlık her zaman kıyafeti tamamlayan önemli bir imge olmuştur. Baş süslemeleri Orta Asya'dan günümüze kadar incelendiğinde her dönemin asil soydan olan kral, kraliçe, alp, kaan, sultan gibi kişilerine, tanrıçalarına veya mitolojik varlıklara rütbe mertebesini temsil eden taç gibi çeşitli başlıklar kullanıldığını günümüze kadar ulaşan belgeler ve eserler sonucunda ulaşılmaktadır.

İslamiyetten önce Türk kıyafetlerini incelediğinde Hun dönemi, Uygur dönemi, Göktürk Döneminde bulunan eserlerde çeşitli başlıklar kullanıldığı görülmüştür. Bu eserler bize giyim kuşam geleneğinin köklerinin çok eski tarihe kadar dayandığını göstermektedir. Giyim kültürü içerisinde her dönem kullanılmaya devam eden kadın ve erkek başlıkları değişerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Bu bağlamda Selçuklu Dönemi seramik ve çini eserler incelendiğinde de o dönemin başlıkları hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda Selçuklu döneminde görülen erkek başlık çeşitleri incelenerek sınıflandırılmıştır.

Anahtar Kelime: Selçuklu Dönemi, Seramik, Çini, Figür, Baş Süslemesi.

MEN'S BASHLYKS REFLECTED HUMAN FIGURES TILE DESCRIPTIONS IN SELJUK PERIOD

Abstrac

The bashlyks, which is a part of the ornament, has always been an important image that completes the outfit. When examined from Central Asia to the present, it is understood as a result of the documents and artifacts that have reached the present day that the heads and crowns representing the rank were used for the noble people, goddesses, imaginary creatures or mythological beings of every period.

When it was examined, Turkish clothes before Islam, it was seen that many different bashlyks were used in the works found in the Hun period, the Uyghur period and the Göktürk period. These artifacts show us that the roots of the clothing tradition date back to ancient times. The men's and women's bashlyks, which continue to be used in clothing culture in every period, have reached the present day by changing.

In this context, when the ceramics and tile artifacts of the Seljuk Period are examined, information about the titles of that period is reached. In the view of such information, the types of male bashlyk seen in the Seljuk period were classified by examining.

Keywords: Seljuk Period, Ceramics and Tile, Figure, Head Decoration.

1. Giriş

Orta Asya'dan başlayarak Anadolu'ya kadar uzanan Selçuklu devleti; coğrafi konum, sosyo - politik ilişkiler, çeşitli uygarlıkların kültür ve sanat faaliyetleri her dönemde olduğu gibi selçuklu dönemini de sanatsal ve kültürel

olarak etkilemiştir. Kültürel etkileşim tüm sanat dallarını etkilediği gibi kılık kıyafetin önemli bir parçası olan başlıkları da etkileyerek devam etmiştir. Baş süslemeleri her dönem de farklı şekil ve boyutta kullanıldığını günümüze kadar ulaşan çeşitli Geleneksel Türk Sanatları eserlerinde (taş kabartma, duvar resmi (fresk), resim, minyatür, heykel, seramik, çini gibi...) görülmektedir.

Selçuklu dönemi seramik ve çini eserlerine resmedilen veya üç boyutlu seramik çalışmaları araştırıldığında dönemin kültürünü yansıtan gelenekleri, saray adetleri, eğlenceleri, taht, av, savaş, şölen, eğlence, aşk, çalgı ve sohbet konularını anlatan destan ve masal gibi kaynaklara ilham olan sahneler seramik ve çini eserlere de yansımıştır. Bu sahnelerde yer alan insan figürlü tasvirler incelenmiştir ve dönemin kılık kıyafeti hakkında belge niteliği taşıyan bilgilere ulaşılmıştır.

Selçuklu dönemine ait kılık kıyafeti tamamlayan başlıklar incelendiğinde Anadolu tarihi boyunca yayılan kültürel etkileşim her dönemde olduğu gibi Selçuklu dönemi kadın ve erkek başlıklarını etkilemiştir. Kıyafeti tamamlayan başlıklar dönemin en üst mertebesinde olan Alp, Kaan, Sultan, hayali veya mitolojik varlıklarda kullanılan taç ve farklı başlık çeşitleri hakkında da genel bilgiye ulaşılmaktadır (Önder, 1978: 2-7).

2. Selçuklu Dönemi Erkek Baş Süslemeleri

Selçuklu döneminde kullanılan erkek başlıkları araştırıldığında; başlıkların o zamanki adına "bağaltak" denilmiştir (Balta, 2014: 166). Selçuklu döneminde kullanılan erkek başlıkları; Sarık (destar), kavuk, külah, üsküf, börk ve taç başlık olarak sınıflandırılmaktadır (Balta, 2017: 168-171).

Kaynaklarda destar olarak tanımlanan başlığın diğer adı sarık olarak tanımlanmaktadır. Selçuklu döneminden sonra kullanılan külah, kavuk, sarık ve fes başlık üzerine koyu yeşil, beyaz bez veya tülbent başlığa sarılarak da başlıklar kullanılmıştır. Külah başlık ise beyaz keçeden yapılmış ve üzerine yine kumaşlardan sarık sarılarak ve ucu sivri serpuş olarak tanımlanmıştır (Balta, 2017: 169).

Eski Türk'lerde kullanılan keçe külah olarak bilinen börk başlık Selçuklu döneminde de sıkça kullanılmıştır. Kırmızı ve beyaz keçeden ya da çuha kumaştan yapılan börk başlıklar daha sonra Osmanlı döneminde yeniçeriler tarafından kullanıldığı bilinmektedir (Balta, 2014: 169).

Görsel 1. Büyük Selçuklu Dönemi, Kadın ve Erkek Figürü, Keşan-İran, Metropolitan Museum of Art

Selçuklu devleti zaman içerisinde İran'a kadar ulaşmış ve dönemin saraylarının süslemesinde minai, lüster, perdah ve sıraltı tekniği ile yapılmış birçok çini ve seramik eserler görülmektedir. Bu eserlere konu olan Alp, Kaan, Hatun, soylu, zengin tasvirleri dönem hakkında bilgi vermektedir. Bu eserlerin en önemlilerinden biri Kubad Abad Sarayı'dır ve Alaaddin Keykubad'ın yazlık Sarayı olarak yaptırdığı bu Saray günümüze kadar ulaşmış en önemli mimari yapılardan biridir (Öney, 2008: 57).

Kubadabad Sarayı çinilerinde sıkça rastlanan insan figürlü tasvirlerden yola çıkarak kıyafetin bir parçası olan erkek başlıkları incelenmiştir. Kıyafetlerde kullanılan başlıklar geçmiş dönemlerde de olduğu gibi toplum içindeki makam, mevki, soylu, güç ve statüyü gösterme amacıyla kullanılmıştır.

Başlıklar kadın ve erkekte farklılık ve benzerlikler göstermiş olsa da erkeklerde kadınlar gibi saçlarını bele kadar inen uzun örgülü saç yapmaları, saçlarına keçi kılından yapılmış takma zülüfler takmaları, çeşitli süslerle saçlarını süslemeleri çini eserle de konu olan insan tasvirlerin kadın figürü mü yoksa erkek figüre mü olduğunu ayırt etmede zorlanılmıştır.

Erkek figürlerini kadın figürlerden ayıran özellikler kadınların kullandığı süslerdir (Tosunoğlu, 2019: 75-76). Genelde yuvarlak yüz tipi, çekik gözler, uzun saçlar, İran ve Sasani Hükümdarlarının kullandığı kanatlı taçlarından esinlenen kanatlı taçlar, semavi parlaklığı ve asaleti simgeleyen hale, sakal ve bıyık erkeklere özgü olduğu görülmüştür (Öney, 2008: 59-60; Süslü, 2007: 140).

Örneğin Selçuklu dönemi eserler incelendiğinde taht sahnelerinde hükümdar tasvir edilirken genellikle ortada bağdaş kurarak oturmuş, hükümdarlık, hakimiyet ve ölümsüzlüğün sembolü olan sağ elinde kadeh, başının üstünde taç başlık ile resmedildiği görülmektedir (Süslü, 2007: 174). Yapılan literatür araştırması sonucunda erkek başlık çeşitleri araştırılmış ve görsellerle desteklenerek sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

3. Başlık Çeşitleri

Selçuklu erkek başlık çeşitleri yapılan araştırma sonucunda; taç, diadem, börk, takke-külah, sarık, kavuk ve askeri başlıkları kullandıkları bilinmektedir (Öney, 2008: 61; Süslü, 2007: 137-144; Balta, 2014: 166- 169).

3.1. Taç Başlık

Taç başlık İslamiyetten önceki dönemde ve İslamiyet'ten sonraki dönemde de sıkça kullanılmıştır. Selçuklu döneminde taç başlık ilk Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey zamanında halife tarafından taç giydirme geleneği uygulanmıştır. Minyatür, taş kabartma, seramik ve çini eserlerde betimlenen Selçuklu sultan tasvirlerinde üç yaprak dilimli "Selçuklu tacı" olarak adlandırılan taçlar taktıkları görülmektedir. Bu bağlamda Selçuklu İmparatorluğu'na bağlı olan Anadolu Selçuklu döneminde de taç başlık kullanılmıştır. Taç başlık her dönemde toplumsal konumunu, siyasal ve ekonomik gücünü göstermek için kullanılmıştır ve bu anlamda günümüze kadar kullanılarak devam etmiştir. Taç başlığı hem erkekler hem de kadınlar kullanmıştır ve erkeklerde çeşitli şekiller de taç başlık kullanıldığı bilinmektedir (İndikarş, 2002: 49-50).

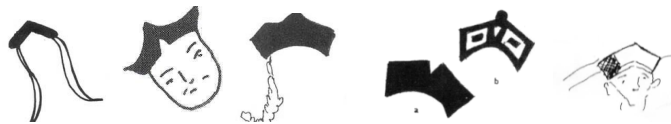

Görsel 2-3. Büyük Selçuklu Dönemi, Kanatlı Taç Başlık, Keşan- İran

Taç başlıklar incelendiğinde dilimli taç başlıklar; tek dilimli başlıklar, iki dilimli başlıklar ve üç dilimli başlıklar olmak üzere üç kısma ayrılmaktadır (süslü, 2007: 140-141).

3.1.1. Tek Dilimli Taç Başlıklar

Tek dilimli taç başlıkların ortasındaki dilim sivri ve üçgen şekilde tasarlanmıştır.

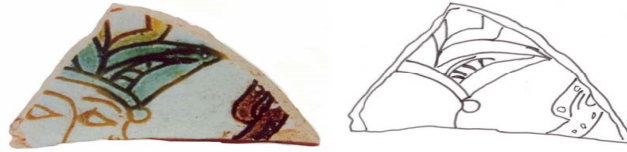
Şekil 1. Tek Dilimli Taç Başlıklar

Görsel 4. Nişabur-İran, Taç Başlık **Görsel 5.** Büyük Selçuklu, Taç Başlık

3.1.2. İki Dilimli Taç Başlıklar

İki dilimli taç başlıklar genellikle iki ucu sivri üçgen şeklinde tasarlanmıştır ve çini tasvir resimlerinde bu örnekler görülmektedir.

Şekil 2. İki Dilimli Taç başlık, Ahlat

3.1.3. Üç ve Daha Fazla Dilimli (Terekli) Taç Başlıklar

Üç dilimli ve daha fazla olan taç başlık şekilleri ucu sivri üçgen şeklinde yada iki sivri üçgenin ortası yuvarlak, damla veya yaprak şeklinde değerli bir taş veya yaprak gibi şekiller ile simetriyi bozacak şekilde daha estetik şekilde süslenerek tasarlandığı düşünülmektedir.

Şekil 3. Üç Dilimli Taç Başlıklar

Görsel 6. Büyük Selçuklu, Üç Dilimli Taç Başlık **Görsel 7.** Fatimi, Üç Dilimli Taç Başlık

3.2. Tek Taşlı Taç Başlıklar

Tek taşlı taç başlıklar genellikle badem veya damla şeklinde kıymetli taşların kadın ve erkeklerin alınlarına yada zülüflerinin ortasına gelecek şekilde saçlarına tutturulmuş olarak kullanılan bir başlık çeşitidir (Süslü, 2007: 385- 400).

Şekil 5. Tek Taşlı Başlıklar

Görsel 8-9. Selçuklu Dönemi, Tek Taşlı Başlık, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya

Görsel 10-11-12-13. Selçuklu Dönemi, Tek Taşlı Başlık, Keşan-İran

3.3. Diadem Başlık

Diadem başlık alnın üstünde tek parça kumaş bantlardan ziyade altın taç şeklinde olan bazen inci takarak da kullanılan bir başlık türüdür (Uygun, 2019: 270). Diadem taç başlığın alnın ortasına gelecek şekilde kıymetli yuvarlak taşlar takılarak da kullanıldığıda görülmektedir. Diadem taç başlığı hem kadın hemde erkekler kullanmıştır.

Şekil 4. Diadem Başlık

Görsel 14-15. Selçuklu Dönemi, Diadem Başlık, Kubad Abad Küçük Saray, Karatay Müzesi, Konya

3.4. Kavuk Başlık

Kavuk ismi içi boş anlamına gelen "kof" ve "kav" kelimelerinden türemiştir. Pamuk malzemedен yapılmış, üzerine sarık sarılan erkek başlığı olarak tanımlanan başlık çeşididir. Kavuğun baş kısmı olan kisvesinin içi genellikle pamukla doldurulur, üzerine çuha ve bez kumaş dikilmektedir. Anadolu Selçuklu döneminde başlık çeşitleri arasında oldukça yaygın bir şekilde kavuk başlığın kullanıldığı görülmektedir (Süslü, 2007: 143).

Şekil 6. Kavuk Başlık

Görsel 16. Selçuklu Dönemi, Kavuk Başlık, Ahlat

3.5. Sarık (Destar) Başlık

Türklerin Orta Asyadan Yakın Doğuya geldikten sonra kullandıkları bir başlık türü olarak bilinmektedir. Sarık başlık tülbent veya şal gibi kumaşların başa sarılması ile oluşan kıvrımlı bir başlık çeşididir (Süslü, 2007: 143-144).

şekil 7. Sarık Başlık

Görsel 17. Selçuklu Dönemi, Sarık Başlık, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya

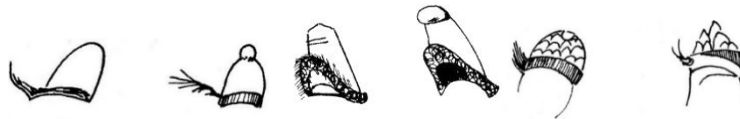
Dini geleneğe göre bir kişiye ilk defa yeni sarık takıldığında cuma günü, ayakta sağ el ile başın etrafından sağdan sola dolanarak sarılmaktadır ve Türklerde 66 çeşit sarık sarma şekli olduğu bilinmektedir (Türkoğlu, 2002: 137).

Sarık başlık aynı zamanda mesleklerin simgesi olarak da kullanılmıştır ve en büyük sarığa sahip olan kimse üst düzeydeki dini kişisi olarak belirtilmektedir (Süslü, 2007: 139-140). Sarık başlık sarıldıktan sonra arka kısmında sarkık bırakılan ucuna taylasan denilmektedir (Süslü, 2007: 143).

Selçuklu döneminde sultanlar başlarına küçük sarık başlık taktıkları, tahta oturdukları zaman ise tebrik ve kabullerde başlarına taç başlık taktıkları bilinmektedir (Ögel, 1985: 192).

3.6. Börk Başlık

Börk başlık genellikle tepesi düz, hayvan postundan veya çuha gibi kumaşlardan yapılan başlık olarak tanımlanmaktadır. Börklerin üzerinde bazen hayvan tüyleri bazen de kenar kısımları sırmalı ile süslendiği görülmektedir (Süslü, 2007: 142).

şekil 9-10. Börk Başlık

şekil 11. Üsküp Başlık

şekil 12-13. Börk Başlık

Görsel 19-20-21. Selçuklu Dönemi, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya

Görsel 22. Selçuklu Dönemi, Karatay Müzesi, Konya

Görsel 23. Selçuklu Dönemi, Alaaddin Kılıç Aslan Köşkü, İslam Sanatı Müzesi, Berlin

Börk Başlığın daha yüksek yapılmışsa buna “Sukarlaç” börk denilmiştir. Bazı börkler ise önden ve arkadan kanatlı veya tüylü olmakta, bu börk başlık şekline “kuturma” kenarlı börk başlığa da “kıdırlıg” ve ayrıca tiftikten yapılan beyaz börk başlığa “kıymaç” denilmektedir. Altın varak ve kırıntıları “kimsen” ile süslenen börklere “Börk Burtalandı” denilmektedir (Atasoy, 1971: 138-139). Bu yüksek kürklü börk başlıkların ortalarına kıymetli taşlar eklenerek de süslendiği görülmektedir (Süslü, 2007: 139-140).

Yüksek börk başlıklarda tepesi devrik olarak şekillendirilerek oluşturulan başlık çeşidine “üsküf” adı verilmektedir. Börk başlık şekilleri yüzyıllarca değişmeden Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar gelmiştir (Süslü, 2007: 139).

Görsel 24. Selçuklu Dönemi, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya

Şekil 14. Börk Başlık

Görsel 25. Selçuklu Dönemi, Karatay Müzesi, Konya

Börk başlılara kürk takılarak da kullanıldığı bilinmektedir (Görsel 26- Şekil 15). Seramik tabak parçasında yer alan figürün saç tek örgülü şekilde ve saçın üstüne kürklü börk başlık ile resmedildiği görülmektedir.

Şekil 15. Börk Başlık

Görsel 26. Selçuklu Dönemi, Ankara Etnografya Müzesi

3.7. Takke - Külâh Başlık

Yuvarlak ve başı konik şeklinde olan ufak bir başlık çeşidine külâh başlık denilmektedir. Sivri uçlu olarak kullanılan külâh başlığın ortasına kıymetli bir taş, düğme ya da kordon ile süslenerek kullanıldığı bilinmektedir. Bere şeklinde düz sivri olmayan başlıklar ise takke başlık olarak bilinmektedir. Kayık takke olarak adlandırılan bir grup küçük düz tepelikli başlıklardır ve takke başlık sorguçlar (tüy veya kıymetli taş) ile süslenerek de kullanıldığı bilinmektedir (Süslü, 2007: 141-142).

Görsel 27. Selçuklu Dönemi, Karatay Müzesi, Konya

Görsel 28. Nişapur-İran, Pergamon Museum, Almanya

Görsel 29. Selçuklu Dönemi, Abbasi, Irak, Musee de Louvre, Paris

Görsel 30. Selçuklu Dönemi, Abbasi, Irak, Metropolitan Museum of Art

Görsel 31. Selçuklu Dönemi, Abbasi, Irak, The Museum Of İslamic Art

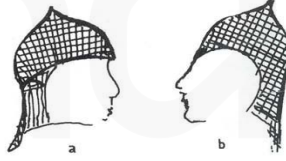
3.8. Askeri Başlıklar

Askeri başlıklar Selçuklu döneminde başlık çeşitleri içinde önemli bir yer tutmaktadır. Alp, Kaan ve suvarilerin savaşta kendilerini korumak için kullandıkları bir başlık türüdür. Bu başlıkların tepesi yuvarlak, kulaklıklılı miğferler “tulga” olarak adlandırılmaktadır ve Alp'in başını korumak için giydiği başlığa da “tulga miğfer” denilmektedir. Ayrıca miğfer başlıkların tepesi basık ve küçük bir yuvarlak şekilde tasarlanarak kullanıldığı da görülmektedir.

Şekil 16. Tulga Başlıklar

Bir başka askeri grup başlık çeşidi de tepesi sivri, kulaklıklılı tulga başlıkların kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 17. Kulaklıklılı Tulga Başlıklar

Tulga miğfer başlık çeşitlerinde arkasından sarkan kurdela ve tüylerinde kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 18. Kurdela Tulga Miğfer Başlık

Anadolu Selçuklu dönemi sanatı incelendiğinde insan figürlü tasvirler hakkında genel bilgilere Kubad Abad Büyük Saray ve Küçük Saray kazılarında gün ışığına çıkarılan seramik ve çini eserlerinde yer alan insan figürlü tasvirlerden ulaşılmaktadır. Bu eserlerin üzerinde yer alan figürler dönem hakkında bilgi verirken kıyafeti tamamlayan başlıklar açısından da önemli bir belge niteliği taşımaktadır. Örneğin görsel 32’de bağdaş kurarak oturan figürün başında kulaklıklılı tulga başlık ile tasvir edildiği görülmektedir.

Görsel 32. Selçuklu Dönemi, Tulga Başlık, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya

Görsel 33. Selçuklu Dönemi, Tulga Başlık, Rey- İran

Görsel 34. Selçuklu Dönemi, Tulga başlık, İran

Görsel 35. Selçuklu Dönemi, Tulga Başlık, İran

Görsel 36. Selçuklu Dönemi, Tulga Başlık, İran

Görsel 37. Selçuklu Dönemi, Tulga Başlık, İran

4. Sonuç

Orta Asya'dan başlayarak Anadoluya kadar uzanan kılık ve kıyafet her dönemde olduğu gibi selçuklu döneminde de kültürel ve sanatsal olarak birbirini etkileyerek devam etmiştir.

Selçuklu Dönemi insan figürlü seramik ve çini tasvirlerinde sıkça görülen insan figürlü bezemelerde kıyafetin önemli bir parçası olan başlıklar hakkında bilgi vermektedir. Selçuklu döneminin etnolojik özelliklerini yansıtmaması açısından önemli bir belge niteliği taşıyan bu eserler dönemin kültürel, sosyal, politik ve sanatsal anlamda olduğu kadar dönemin önemli kişilerini, saray yaşamını, geleneksel günlük yaşamı vb. hakkında genel bilgileri vermektedir.

Giyim kültürünün önemli bir parçası olan başlıklar her dönemde olduğu gibi Selçuklu döneminde de saray soyluları, Alp, Kaan, Hatun gibi önemli kişilerin rütbe mertebesini temsil etmesi için sıkça kullanılmıştır.

Selçuklu Döneminde Alaadin Keykubadın yazlık sarayı olarak yaptırdığı Kubad Abad Sarayı kazılarında çıkarılan seramik ve çini eserlerde çokça görülen insan figürlü tasvirler dönemin yaşam biçimini, geleneğini, saray eğlencelerini ve kıyafetlerini yansıtmaması bakımından önemli bir belge niteliği taşımaktadır. Araştırma konusu olan Selçuklu dönemi figürlü çinilerinde erkek başlıklar incelenmiş dönemin giyim kuşamını ve kültürü hakkında genel bir bilgi sağlanmıştır. Dönemin erkek başlık çeşitleri kullanım yerlerine göre değişiklik gösterdiği eserlerde görülmüştür ve kılık kıyafeti tamamlayan başlıklar her dönemi temsil eden önemli bir parça olmuştur. Bu bağlamda seramik ve çini eserlerde görülen figürlerin kıyafetlerini tamamlayan başlık çeşitleri araştırılarak sınıflandırılmış ve örneklerle sunulmuştur.

Kaynakça

Arık, R. (2000). Kubad Abad, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Sanat Dizisi, No: 514, İstanbul.

Arık, R., Arık, O. (2007). Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul.

Atasoy, N. (1970-1971). Selçuklu Kıyafetleri Üzerine Bir Deneme, Sanat Tarihi Yıllığı, IV, 1970-1971.

Bahaeddin, Ö. (1985). Türk Kültür Tarihine Giriş, (Türklerde Giyecek ve Süslenme), Kültür ve Turizm

Bakanlığı yayınları, Ankara.

Balta, N. (2014). Anadolu Kadın Başlıkları, Alter yayıncılık, Ankara.

İndirkaş, Z. (2002). Türklerde Hükümdar Tacı Geleneği, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Oktay, A. (1993). Başlangıçtan Bugüne Türk Sanatı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Önder, M. (1973). Selçuklu Devri Kadın Başlıkları, Türk Etnografya Dergisi, (13), 1-8.

Öney, G. (2008). Tarihten Yansımalarla Büyük Selçuklu Seramiklerinde Kadın, Sanat Tarihi Dergisi, XVII (1), 55-75.

Öney, G., Çobanlı Z. (2007). Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı, Editörler: Gönül Öney- Zehra Çobanlı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Uygun, Ç. (2019). Adana Müzesi'nden Diadem Örnekleri, Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, Kaam Yayınları Olba Dergisi, (XXVII), 265-306.

Süslü, Ö. (2007). Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara.

Türkoğlu, S. (2002). Tarih Boyunca Anadolu'da Giyim Kuşam, İstanbul.

Tosunoğlu Demir, E. (2019). Selçuklu Dönemi Çini Eserlerine Yansıyan Kadın Başlıkları, Gelenekselden Çağdaş Seramik, İksad Yayın Evi, (73-86) Ankara.

Kanışkan, E. (2011). Anadolu Türk Devri ve Seramik Sanatına Giyim Kültürünün Yansımaları, Sanatta Yeterlilik Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.

Kaya, S. (2013). Selçuklular Döneminde Toplumsal ve Kültürel Hayat, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Büyük Selçuklu Dönemi, Kadın ve Erkek Figürü, Minai Tekniği, Keşan-İran, Metropolitan Museum of Art (Balta, 2014, s.167).

Görsel 2. <https://tr.pinterest.com/pin/317785317464830567/> (Erişim Tarihi: Ekim 2021).

<https://www.jayneshatzpottery.com/MIDEASTCERAMICS.html> (Erişim Tarihi: Ekim 2021).

Görsel 3. <https://tr.pinterest.com/pin/670051250815805570/> (Erişim Tarihi: Ekim 2021).

Görsel 4. <https://tr.pinterest.com/pin/51369251982665602/> (Erişim Tarihi: Ekim 2021).

Görsel 5. <https://tr.pinterest.com/pin/1970393559673775/> (Erişim Tarihi: Ekim 2021).

Görsel 6. <https://tr.pinterest.com/pin/528469337507646630/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).

Görsel 7. <https://tr.pinterest.com/pin/22025485663564802/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).

Görsel 8. Selçuklu Dönemi, Diadem Başlık, Lüster Tekniği, Kubad Abad Küçük Saray, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2007: 331).

- Görsel 9.** <https://tr.pinterest.com/pin/481603753881127235/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 10.** Selçuklu Dönemi, Tek Taşlı Başlıklar, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay (Arık, 2000: 146).
- Görsel 11.** Selçuklu Dönemi, Tek Taşlı Başlıklar, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay (Arık, 2000: 121).
- Görsel 12.** <https://tr.pinterest.com/pin/640355640763657596/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 13.** <https://tr.pinterest.com/pin/736831189042819217/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 14.** <https://tr.pinterest.com/pin/736831189042819214/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 15.** <https://tr.pinterest.com/pin/640355640763657596/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 16.** Selçuklu Dönemi, Kavuk Başlık, Sıraltı Tekniği, Ahlat (Öney, Çobanlı, 2007, s.141).
- Görsel 17.** Selçuklu Dönemi, Sarık Başlık, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay (Arık, 2000: 141).
- Görsel 18.** Selçuklu Dönemi, Sarık Başlık, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Küçük Saray, Karatay (Arık, 2000: 140).
- Görsel 19.** Selçuklu Dönemi, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2000: 136).
- Görsel 20.** Selçuklu Dönemi, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2000: 133).
- Görsel 21.** Selçuklu Dönemi, Lüster Tekniği, Kubad Abad Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2007: 328).
- Görsel 22.** Selçuklu Dönemi, Minai Tekniği, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2007: 237).
- Görsel 23.** Selçuklu Dönemi, Minai Tekniği, Alaaddin Kılıç Aslan Köşkü, İslam Sanatı Müzesi, Berlin (Arık, 2000: 33).
- Görsel 24.** Selçuklu Dönemi, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2000: 134).
- Görsel 25.** Selçuklu Dönemi, Minai Tekniği, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2007: 236).
- Görsel 26.** Selçuklu Dönemi, Sgraffito Tekniği, (13.yüzyıl), Niğde-Aksaray, Ankara Etnografya Müzesi (Süslü, 2007: 324).
- Görsel 27.** Selçuklu Dönemi, Minai Tekniği, Alaaddin Kılıç Aslan Köşkü, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2000: 34).
- Görsel 28.** <https://tr.pinterest.com/pin/736831189042815006/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 29.** <https://tr.pinterest.com/pin/736831189042899151/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Selçuklu Dönemi, Lüster Tekniği, (10. yüzyıl) Abbasi, (Samarra Keramiği) Irak, Musee de Louvre, Paris (Süslü, 2007: 369).
- Görsel 30.** <https://tr.pinterest.com/pin/736831189042816666/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).

- Görsel 31.** <https://tr.pinterest.com/pin/736831189042816764/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 32.** Selçuklu Dönemi, Tulga Başlık, Sıraltı Tekniği, Kubad Abad Büyük Saray, Karatay Müzesi, Konya (Arık, 2000: 134).
- Görsel 33.** https://artsandculture.google.com/asset/dish-with-rider-unknown/VgFxBnwRiYZp_Q?hl=en (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 34.** http://warfare.6te.net/6-10/Abbasid_bowl-Standard_Bearer-Louvre-MAO_23.htm (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 35.** <https://tr.pinterest.com/pin/736831189042816666/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 36.** <https://www.pinterest.co.uk/pin/473652085800797874/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Görsel 37.** <https://tr.pinterest.com/pin/528469337505277037/> (Erişim Tarihi: Kasım 2021).
- Şekil 1.** Tek Dilimli Taç Başlıklar (Süslü, 2007: 403).
- Şekil 2.** İki Dilimli Taç başlık, Sıraltı Tekniği, Ahlat. (Öney, Çobanlı, 2007:145).
- Şekil 3.** Üç Dilimli Taç Başlıklar (süslü, 2007: 403-404).
- Şekil 4.** Diadem Başlık (süslü, 2007: 400-402).
- Şekil 5.** Tek Taşlı Başlıklar (Süslü, 2007: 385- 400).
- Şekil 6.** Kavuk Başlık (Öney, Çobanlı, 2007:141).
- Şekil 7.** Sarık Başlık (Süslü, 2007: 395).
- Şekil 8.** Sarık Başlık (Süslü, 2007: 389).
- Şekil 9.** Börk Başlık (süslü, 2007: 385).
- Şekil 10.** Börk Başlık (süslü, 2007: 385).
- Şekil 11.** Üsküp Başlık (süslü, 2007: 386).
- Şekil 12.** Börk Başlık (süslü, 2007: 398).
- Şekil 13.** Börk Başlık (süslü, 2007: 398).
- Şekil 14.** Börk Başlık (Arık, 2007:236).
- Şekil 15.** Börk Başlık (Süslü, 2007: 324).
- Şekil 16.** Tulga Başlıklar (Süslü, 2007: 387- 388).
- Şekil 17.** Kulaklıklılı Tulga Başlıklar (Süslü, 2007: 406).
- Şekil 18.** Kurdelalı Tulga Miğfer Başlık (Süslü, 2007: 406).